

Konsten i världsarvet

Stadsvandring cirka 5 km

Under vandringen möter du 17 utvalda utomhuskonstverk i en historisk kulturmiljö. Den offentliga konsten tillhör oss alla och rymmer berättelser om olika tider och ideal. Konsten speglar mer än 100 år av gotländskt liv och leverne och är en del av vårt kulturarv. De flesta av verken ingår i Region Gotlands konstsamling.

1. RUM, Carolina Falkholt. Spraymålning, 2013. Konstnären ifrågasätter den bild av kvinnor som finns i det offentliga rummet dels i reklam och dels i den tradition av graffitimålning som konstnären har erfarenhet av. Genom att skapa en motbild med sin konst gör hon ett återtagande av den kvinnliga kroppen. Väggmålningen är bevarad sedan 2013 då den var en del av en utställning på Konstmuseet.

2. KRUSMYNTA, Åsa Ardin Kedja. Betong, 1989–1991.

En arkeologisk utgrävning i slutet av 1980-talet påvisade ett medeltida kvarter med lagerlokaler och ölstugor eller »bierstuben« eftersom det ofta talades tyska i staden. Här arbetade unga, fattiga flickor och det var ett tungt arbete. Här sitter Krusmynta och vilar sig en stund. Kanske gråter hon över kruset som gick i tusen

bitar, när hon nyss råkade tappa det i golvet. Det var ju en olyckshändelse.

3. GLÖMSKANS BÄNK, Hanna Stahle. Granit och brons, 2004.

På Stora torget har människor från hela världen träffats ända sedan stenåldern och berättelser har förts vidare från människa till människa. Vid platsen för konstverket fanns under medeltiden stadens rådhus och under jord finns en latrinkammare. Vad minns vi och vad faller i glömska? På bänken ligger saker som ser ut att vara kvarglömda från olika tidsepoker. Ett halvätet äpple, en medeltida pengapung och en nyckelknippa med en gammal nyckel och en nyckel av den sort vi använder i dag.

4. CHRISTOFFER POLHEM, Theodor Lundberg. Brons, 1911. Sällskapet DBW tog initiativ till ett minnesmonument av den kände vetenskapsmannen Christoffer Polhem som föddes i Tingstäde 1661. Han uppfann en mängd olika maskiner för bland annat gruvnäringen och textilindustrin samt olika kopplingar och lås. Theodor Lundberg var en av dåtidens stora konstnärer, professor och direktör för Konstakademien.

5. NIVÅ, Gediminas Urbonas. Kalksten, 1993. Skulpturen har formen av en vinkelhake, ett verktyg som länge använts av

människan utan att förändras i form eller funktion. Ett viktigt redskap i byggandet av kyrkorna på Gotland. Verket rymmer religiösa symboler, numera påverkade av tidens tand, symbolen för Den Helige Ande, innesluten i sprit, på engelska *spirit*, ett ord som bär på betydelser som ande och själslig kraft samt en fisk, symbolen för Kristus, innesluten i olja, också det en symbol för guds kraft.

6. Baltic centre, Svante Gärdek. Betong, 1993. På sydsidan av Östersjöns Författar- och Översättarcentrum finns en namnskylt

konstnärligt gestaltad av Svante Gärdek. Centret är en av tre centrumbildningar på Gotland vilka ska främja konstnärliga utbyten och produktionsmöjligheter för konstnärer, författare och tonsättare. Vid en närmare blick syns baltiska nutida och historiska tecken, bokstäver och bilder i reliefen.

7. BAGGEN, Anders Årfelt.

Betong, 1992. Baggen finns här och var i stadsmiljön som vägghinder. Numera är de ganska många, en stor flock på 250 baggar som spridits ut i stan. De får endast användas på ön eller representera Gotland, som baggarna vid ubåten HMS Gotlands kajplats vid örlogsbasen i Karlskrona.

8. SKILTVAKT, Ture Johansson.

Brons, 1967. Den gotlandsfödde konstnären Ture Johansson står bakom reliefen med titeln »Skiltvakt«, det gamla ordet för sköldvakt – en vaktpost, som hade till uppgift att bevara och upprätthålla den allmänna ordningen i den medeltida staden. Med skölden i hand skulle vakten beskydda staden från rån, bränder och fientliga anfall. Passande nog är han placerad vid Österport med viss utsikt över både innerstan och Österport.

9. VISBY SPRINGBRUNN, Karl Fagerberg. Kalksten, 1916.

Springbrunnen beställdes av Gotlands Bank 1916 till S:t Hansplan. Den restaurerades av skulptör Istvan Varga 1983 och fick då en ny placering vid Visby Hamn. 2001 flyttades Springbrunnen till Södertorg. Fyra gudar är representerade: Neptunus, havets gud, Hera, himlens drottning, Hermes, guds budbärare och Hefaistos, smedarnas och vulkanernas gud.

10. GUTNISKA ORDSTÄV, Agneta Engström. Stål, 2013.

I Visby hamn finns 24 gutniska ordstäv graverade på plattor i borstat stål. De är placerade i gångstråket vid de fyra sittgrupperna, med sex ordspråk vid varje sittgrupp. Ordstäven, på gutamål, är ofta skrivna i en mustig humoristisk ton med förankring i det gamla gotländska bondesamhället. Konstnären hörde ordstäven i sin barndom och de ger en inblick i äldre tiders praktiska levnadsförhållanden.

11. SPACE INVADER, Invader (pseudonym). Mosaik, Inget årtal. Den anonyma franske gatukonstnären har i skrivande stund sedan 1998 installerat över 3 500 mosaiker med »space invaders« över hela jordklotet. Alla är unika i sin form och den i Visby är ett av två exemplar i Skandinavien. Den andra finns i Halmstad. Verket refererar till ett datorspel från 1970-talet.

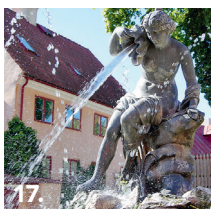
12. MONUMENT ÖVER GEOLOGISK DAGBOK, Björn Erling Evensen. Kalksten, 1993. I den gotländska berggrunden finns material ända från Silurtiden. Konstnären har länge arbetat med temat mur/vägg och port/öppning. Med konstnärens egna ord: »Att se den obetydliga formen som bärare av det betydelsefulla uttrycket är för mig den fruktbara paradoxen i livet och skapandet« Titeln och temat antyder att verket kan ses som en öppning i tiden, något att fundera över.

13. UTSTRÄCKTA HÄNDER, Pye Engström. Granit, 1991. Monumentet står nära den plats där Olof Palme sommaren 1968 höll ett improviserat tal från ett lastbilsflak. Händelsen blev upptakten till Sveriges största politiska mötesplats, Almedals-

veckan. Konstnären ville ta fasta på Palmes strävan efter fred som en av hans viktigaste gärningar. Vid en närmare titt mellan de båda stenkloten syns mänskliga figurer som försöker nå varandra.

14. SOLFÅGEL, Tyra Lundgren. Brons, 1976. Verkets titel antyder att detta kan vara en långväga fågel som kommit till Almedalens damm. Här finns den nu, tillsammans med änderna, duvorna och småfåglarna. I mytologin är Solfågeln fåglarnas gudom. Tyra Lundgren intresserade sig speciellt för fåglar och de finns gestaltade i olika material då hon arbetade med måleri, skulptur, glas, textil och även var formgivare på Kosta och Arabia.

15. NOAKS ARK, Evert Lindfors. Terracotta, 2010. Evert Lindfors föddes i Visby och flyttade som ung till Frankrike. Han inspirerades av minnen från barndomen då han delade ut tidningar i gryningen. Berättelsen om Noaks Ark kan sägas handla om mänsklighetens andra chans att bygga en hållbar civilisation. Med placeringen i värnet kopplas konst med biblisk och existentiell betydelse till militär historia då värnet byggdes kring tiden för andra världskriget.

16. BÅK. Nyteks – nya tekniker för keramisk skulptur. Tera-kotta, 2011. Verket byggdes och brändes på plats. Ett tiotal konstnärer från Gotland och fastlandet deltog i byggandet. Avtäckningen skedde efter mörkrets inbrott då skulpturen brändes. Deltagarna fick se skulpturen som en glödande fyrbåk. För en stund, ett glödande sjömärke.

17. YMNIGHETSGUDINNAN, Pierre Loyson. Järn, 1899. Stadens äldsta konstverk gjordes för att smycka Packhusplan då Visby utvecklades till turistort och konstnärer kom till ön för att inspireras av det speciella ljus som kalkstensgrunden framkallar. Vattenkonst var populärt och skulpturer fanns att beställa per katalog, så gjordes också här.

KONSTREGISTER

Sid 138, från vänster:

Solfågel, brons, 1976, Tyra Lundgren, 1897-1979, Region Gotland (Almedalen).

Sjunkande kub/Livets träd, marmor och diabas, 2017, Doris Sapunar Bengtsson, f. 1965, Region Gotland (Wisbygymnasiet).

Gods terminal, neon, 2011, Joakim Allgulander f. 1965, Region Gotland (Hamnterminalen).

Gutasagan, gobeläng, 1982, Eva Ek Schaeffer, f. 1941, Region Gotland (relik i plexiglas, kryssningskajens entréhall)

Déjà vu, glas, 2019, Eric Magassa, f. 1972, Region Gotland (Visby busstation).

Koncentration, granit, 2008, Eva Lange, f. 1935, Region Gotland (Visby lasarett).

Sid 140: *Horisont*, Joanna Przybyla, f. 1959, Region Gotland.

Sid 141: *Sigill*, Shelley Sharr, f. 1974, Region Gotland.

Sid 143–147, i nummerordning:

Rum, Carolina Falkholt, f. 1977, Gotlands Museum.

Krusmynta, Åsa Ardin Kedja f. 1939, fastighetsägare T. Goetze.

Glömskans bänk, Hanna Stahle,

f. 1964, Region Gotland.

Christoffer Polhem, Theodor Lundberg, 1852–1926, Region Gotland.

Nivå, Gediminas Urbonas, f. 1966, Region Gotland.

Baltic Centre, betong, Svante Gärdek, 1953, Region Gotland.

Baggen, betong, Anders Årfelt, f. 1934, Region Gotland.

Skiltvakt, Ture Johansson, 1912–1997, Omnigruppen.

Visby springbrunn, Karl Fagerberg, 1878–1948, Region Gotland.

Gutniska ordstäv, Agneta Engström f. 1954, Region Gotland.

Space invader, *Invader* (anonym), Region Gotland.

Monument över geologisk dagbok, Björn Erling Evensen, f. 1924, Region Gotland.

Utsträckta händer, Pye Engström, f. 1928, Region Gotland.

Solfågel, Tyra Lundgren, 1897–1979, Region Gotland.

Noaks ark, Evert Lindfors, 1927–2016, Region Gotland.

Båk, Nyteks – nya tekniker för keramisk skulptur.

Ymnighetsgudinnan, troligen Pierre Loyson, 1800-tal, Region Gotland.

FOTO: GOTLANDS MUSEUM

Baggarna står utplacerade här och var i staden.